PROPOSITIONER

S-studenter 36:e förbundskongress

21-23 november 2025
Stockholm

S-STUDENTER
SOCIALDEMOKRATISKA STUDENTFÖRBUNDET

Stoppa nyrekryteringen

Inledning

Kriminaliteten i Sverige utvecklas åt två håll. Samtidigt som mycket annan kriminalitet minskar ökar gängkriminaliteten. Steg för steg har alltför många barn och unga dragits in i gängens maktcirklar och blivit både utförare och offer. Det är centralt att vår rörelse, som strävar efter jämlikhet, erbjuder konkreta svar på hur vi stoppar unga från att dras in i dessa kriminella gäng.

Utvecklingen har främst orsakats av en långsam men markant nedmontering av samhällsapparaten. Under de senaste decennierna har finansieringen av välfärden stramats åt samtidigt som de rika bara har blivit rikare, de ekonomiska klyftorna i samhället ökat och segregationen cementerats. I takt med att samhället har dragit sig tillbaka har det stegvis förlorat kontrollen och misslyckats att erbjuda unga i hela Sverige en bra tillvaro med hopp om framtiden.

På lång sikt finns det en tydlig lösning: ökad jämlikhet och förbättrad samhällsgemenskap. Det kräver en mer rättvis politik, mer omfördelning och stora samhällssatsningar. Finansieringen av välfärden måste öka kraftigt och vara mer rättvis, som en del i det är det viktigt att välfärdens finansiering indexeras. Hela Sverige ska vara tryggt att leva i och erbjuda samma möjligheter – i Sverige ska det inte finnas några utsatta områden. Rörande detta har studentförbundet redan mycket bra antagen och angelägen politik.

Här och nu krävs dock ytterligare reformer för att stoppa utvecklingen. Det behövs förebyggande åtgärder, hårda välfärdsreformer, för att stoppa gängens rekrytering av barn och unga och för att rädda barn från kriminalitet och från att bli offer. *De förslag vi presenterar syftar till att göra just detta: utveckla konkreta politiska förslag som har en direkt och evidensbaserad påverkan för att förebygga nyrekrytering till kriminella gäng.*

Ett större statligt ansvar och fler verktyg till kommunerna

Idag lämnas mycket av arbetet mot nyrekrytering upp till kommunerna. Den statliga översynen är dålig med bristfälliga möjligheter till samordning och riktade insatser. Därför behöver en ny statlig myndighet införas, med ansvar för samordning av förebyggande åtgärder mot kriminalitet, uppföljning och avhopparverksamhet. Den ska vara regionalt organiserad och de regionala organen bör i samråd med polis och socialtjänst också kunna besluta om enskilda åtgärdsprogram för att öka träffsäkerheten i arbetet.

För att undanröja grogrunden för gängkriminaliteten behöver ungdomen aktivitetsättas och säkras möjligheten att tjäna sina egna pengar. Därmed bör alla ungdomar erbjudas lovaktiviteter, och sommarjobb som ger relevant arbetslivserfarenhet.

En viktig del av att bryta nyrekryteringen involverar även att störa gängens verksamhet. Genom en återetablerad kommunal förköpsrätt minskar möjligheterna till penningtvätt genom fuskbyggen och ombyggnationer av fastigheter. Dessutom säkerställer det att strategiska fastigheter endast ägs av seriösa aktörer.

Därtill har välfärdsbrottslighet blivit en viktig inkomstkälla för kriminella gäng. Försök att liberalisera och öppna upp offentliga sektorer för privata aktörer har ofta missbrukats av kriminella aktörer som

vinner upphandlingar och livnär sig på bidragsbrott. Framöver behöver därför varje välfärdsreform föregås av en systematisk kriminalitetskonsekvensbeskrivning, innefattande en kartläggning av hur reformen kan komma att missbrukas. Därtill behöver resurser skjutas till för att säkerställa att folkbokföringen är korrekt.

Reformerade möjligheter för socialtjänsten

För att komma åt nyrekryteringen krävs tidiga åtgärder från samhällets sida. Detta kräver åtgärder redan från ett barns födsel och samhällets stöd till föräldrar ska fortsätta därefter. För att kunna rädda barnen från kriminalitet och utanförskap krävs särskilt stöd till deras föräldrar. Ingen förälder ska behöva se sitt barn dras in i kriminalitet. Ett föräldraskapsstöd som modelleras på Trygga föräldrar-programmet, utvecklat av Örebro kommun och framgångsrikt använt i flera delar av landet, bör införas i hela landet.

Att bevittna våld i hemmet är en riskfaktor för att senare själv utöva våld. Att bekämpa mäns våld mot kvinnor är därför även ett led i förhindra nyrekryteringen till gäng, varför den så kallade Islandsmodellen bör införas i hela Sverige.

Vi ser också hur kriminaliteten blir allt grövre och sjunker ner i åldrarna. Förebyggande och brottsrehabiliterande insatser mot unga som återkommande begår grova brott har visat sig ineffektiva. Hela 40 procent av socialnämndens insatser hindras på grund av bristande samtycke från föräldrarna. För att undvika att den ungas problematik fördjupas och ytterst måste hanteras genom ett tvångsomhändertagande bör därför socialnämndernas befogenhet att förelägga barn och vårdnadshavare att delta i öppna insatser genom så kallat “mellantvång” utvidgas.

Nya befogenheter för polis och kriminalvård

Vid villkorlig frigivning är det alltför enkelt att återgå till kontakter med andra kriminella, vilket sätter unga i gängens närhet i stor fara. Möjligheten att förbjuda kontakt med vissa personer under den villkorliga perioden bör därför utökas. Därtill bör Polismyndigheten öka fort- och utbildningen till IT-spanare, som framförallt verkar online.

Vidare bör polisen få möjlighet att avlyssna barn under 15 år vid brottsmisstanke om grova brott. Vid upprepade tillfällen under de senaste åren hade mycket grova brott kunnat stoppas om polisen haft tillgång till ett sådant verktyg. Det handlar om att skydda barn från att bli utförare och att skydda andra från att bli offer för våldet. Det får dock inte bli frågan om en godtycklig användning och ska därför vara reserverat till fall med tydlig brottsmisstanke om grova brott.

När det finns ett akut behov av att bryta deltagandet i ett kriminellt gäng för unga bör det även finnas en möjlighet för socialnämnden att förelägga den unga om utgångsförbud, dvs. att personen måste stanna i hemmet under vissa tider. Föreläggandet måste kunna följas upp, först genom rapportering till en kontaktperson och, vid behov, genom punktmarkering och i sista hand genom elektronisk övervakning. Endast när det finns ett akut behov av att bryta det kriminella mönstret, och inga andra kontrollåtgärder har fungerat, ska elektronisk fotboja kunna användas.

Avslutningsvis kan konstateras att vården som idag bedrivs av Statens institutionsstyrelse (SiS) främst har utvecklats för att hantera unga med psykosociala problem, missbruksproblematik och unga som har begått mindre allvarliga brott. Avseende de som begår grova brott är det dock Kriminalvården som har bäst erfarenhet av att arbeta rehabiliterande och brottsförebyggande. Kriminalvården bör därför ta

över vården av unga som begår grova brott, i en modell där SiS kompetens av att arbeta med ungas sociala tillvaro tillvaratas. För att förhindra bibehållen kontakt med kriminella rekryterare under behandlingstiden bör även den ungas möjlighet till digital kommunikation begränsas till att endast omfatta en förutbestämd krets av närstående.

Avslutning

För socialdemokratin är människan målet. Hennes frihet, hennes möjligheter, hennes trygghet. Att inte stoppa gängkriminalitetens försök att rekrytera och utnyttja våra gemensamma barn vore att svika det folkhemsideal socialdemokratin under 1900-talet gjorde till vårt eget: alla barn ska få samma möjligheter, samma friheter, samma omtanke. Våra förslag till reformer tar avstamp i just detta, med målet att inga barn eller unga ska falla offer för gängkriminaliteten och att alla ska kunna få en andra chans.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi

1. Att S-studenter verkar för att inrätta en ny, regionalt organiserad statlig myndighet som ansvarar för samordning av förebyggande åtgärder mot kriminalitet, uppföljning och avhopparverksamhet och som i samråd med socialtjänst och polis kan besluta om individuella åtgärdsprogram för unga på väg in i gängkriminalitet.

2. Att S-studenter verkar för att alla ungdomar får möjlighet att få ett sommarjobb med meningsfull arbetslivserfarenhet.

3. Att S-studenter verkar för att kommuner erbjuder lovaktiviteter för alla unga finansierat av statliga medel.

4. Att S-studenter verkar för att återinföra den kommunala förköpsrätten av fastigheter.

5. Att S-studenter verkar för att en kriminalitetskonsekevensbeskrivning systematiskt genomförs som del av den statliga utredningen vid varje välfärdsreform och förändring av ekonomiskt bistånd.

6. Att S-studenter verkar för att större resurser skjuts till för att säkerställa att folkbokföringen är korrekt.

7. Att S-studenter verkar för att vården av unga tvångsomhändertagna ses över med syftet att stärka den statliga kontrollen och öka befogenheterna för Inspektionen för vård och omsorg.

8. Att S-studenter verkar för att socialnämndernas befogenhet till så kallat mellantvång utvidgas så att socialnämnderna kan förelägga barn och vårdnadshavare att delta i brottsförebyggande åtgärder och öppna insatser från socialtjänsten, även när samtycke saknas.

9. Att S-studenter verkar för att socialsekreterare alltid ska rycka ut med polisen vid larm om våld i familjer med barn.

10. Att S-studenter verkar för att utöka hembesöksprogrammen i hela landet samt öppna upp för möjligheten för kommuner och regioner att göra hembesöksprogram obligatoriska.

11. Att S-studenter verkar för att föräldraskapsutbildningar ska erbjudas alla föräldrar till barn som börjar förskoleklass.

12. Att S-studenter verkar för att öppna upp möjligheten för kommuner att göra föräldraskapsutbildningar obligatoriska.

13. Att S-studenter verkar för att ett stärkt föräldraskapsstöd införs i hela Sverige och målanpassas till föräldrar med barn mellan 10-18 år utifrån vedertagna program.

14. Att S-studenter verkar för att alla kommuner ska ha möjligheten att använda sig av brottsförebyggande åtgärdsprogram som individanpassas för barn under 15 år.

15. Att S-studenter verkar för att ett riskfamiljsprogram med syfte att tidigare kunna rikta resurser till barnfamiljer med unga på väg in i kriminalitet införs.

16. Att S-studenter verkar för att Polismyndigheten upprättar en specialistutbildning och specialisttjänster som IT-spanare.

17. Att S-studenter verkar för att kriminalvården tar över ansvaret för och vården av unga lagöverträdare mellan 15-17 år, utan placering på kriminalvårdsanstalt.

18. Att S-studenter verkar för att utöka möjligheten att begränsa digital kommunikation för unga på placerings- och anstaltsvistelser till en förutbestämd närståendekrets.

19. Att S-studenter verkar för att villkorligt frigivna i högre grad får person- eller zonbegränsningar efter en riskbedömning och att övervakningsnämnderna får större möjligheter att förverka dagar vid regelöverträdelser av villkorligt frigivna.

20. Att S-studenter verkar för att det införs en möjlighet för socialnämnden att, i samråd med polisen och som ett sista steg steg istället för tvångsomhändertagande, utfärda föreläggande om att ungdomar som riskerar att rekryteras in i kriminella gäng inte ska vistas utanför hemmet under vissa tider. Föreskriften ska kunna följas upp med proportionerlig tillsyn och övervakning såsom genom följeslagare, punktmarkering och ytterst elektronisk övervakning.

21. Att S-studenter verkar för att det införs en möjlighet för socialnämnden, i samråd med polisen, att utfärda föreläggande om att ungdomar som akut riskerar att rekryteras in i kriminella gäng ska förbjudas från att kontakta en förutbestämd krets personer i kriminell miljö.